

א דין השכמת הבקר. ובו ט' סעיפים:

באר הגולה
א סוד ב ירושלמי

א איתגבר (ה) (א) כארי לעמד בבקר (א) לעבודת בוראו * שיהא הוא מעורר (ב) (ב) השחר. הגה ועל כל פנים לא יאחר זמן התפלה (ג) שהצבור מתפללין (סוד). הגה (ג) (ג) שיהא ה' לנגדי תמיד * הוא כלל גדול בתורה ובמצוות (ד) הצדיקים אשר הולכים לפני האלהים, כי אין לשיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו כשיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו כדבורו במושב המלך. כל שכן פשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו וראה במעשיו, כמו שנאמר, אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה', מיד יגיע אליו היראה

שערי תשובה

[א] כארי. עין באר היטב. ועין ט"ו שכתב שעקר הגבורה הוא נגד הצד הרע. ואמר כארי כו', וראה שהוא על דרך שאמר ביקא דף ס"ט, נפק אתא כגוריא דנורא מבית קדש הקדשים, ולזה אמר שיתגבר כארי נגדו: **[ב] השחר.** עין באר היטב. ובברייתא יוסף כתב דביתו שלפניו ליתא. אך ביהר כתב דף י' איתא, שכתב, ועל דא איתויב מיקה לשמיא, וכתב שצריך לשל דיו אף על פי שאינו רוצה לקום. ואם ארע שהמים רחוקים ואין לו מי שיקרבם אליו, נהגו קצת מבצלי הנפש שהולכים פחות פחות מד' אמות, עין שם. ולא נהירא לעניות דעתא, וצדיף שילך במרוצה שלא להשהות רוח רצה השורה על ידיו. ובשול"ת שבות יעקב חלק ג סימן א' כתב שאין נוהרים מילך ד' אמות בלי נטילת ידים, ויש לומר שסמכו את עצמם על זה דברי שמעון בן אלקנה סבירא לה בבריכות דף כ"ה ע"ב) וכלא ביתא כד' אמות דמיקא, עין שם. ושטוס שאין לסמך על זה כי באשעת הדחק, ועין באלהי רבה סעיף קטן ד', ועין לקמן סימן ד' מה שכתבתי

באר היטב

(ה) כארי. עין בהלכות קטנות חלק ב סימן ג' ובספר בני חיים: **(ב) השחר.** בשל"ה כתב סוד, לחבר יום ולילה בתורה או בתפלה הן בבקר הן בערב. ומיד כשנעור משנתו יטל דיו וכו' יצא מהוצאת שכבת זרע, ומכל שכן אם אינו רוצה לישן אף שנשארו משכבו של"ה. כתב בספר תולעת יעקב, איתא בהיר, הולך שחרית ד' אמות ולא נטל דיו חכ"ו, עד כאן. ותמה הב"ח על רבנו בית יוסף שלא כתבו. ונראה, משום דרובא דרובא אין יכולין להגיד בקף ומוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין, משום הכי לא כתבו, שיהיו כנסת הגדולה וכן כתב דרך חכמה. ועין ביד ארזן סימן ד' בהגהת הסוד: **(ג) שיהיה ה'.** שיציר שם הו"ה תמיד נגד עיניו בנקוד פנה: ראה, וזה סוד שיהיה ה' לנגדי תמיד, וזה תועלת גדול לענין היראה.

בזה: [ג] שיהיה ה'. עין באר היטב. וראיתי בכתבי בן דודי וקני הרב הסידר האלהי מהר"ר וכותבים בשם שיהיה ה' כו' בן ד' אותיות ושאר שמות, והמורה פנה היתה נקראת בשם שיהיה, והטעם הוא בכדי שיהיה נזכר שלא לשיח בלה בתוך התפלה מאימת השם אשר לנגד עיניו, וכתב על זה בשם דודו אדני אבי וקני הגאון בעל תבואות שור שאמר במלצתו הנחה, אם לא שיהיה דוממתי, רצונו לומר, שיוכל לגודל שיהיה אף בלא השוית, והתרגם מאד על זה, לפי ששעל הרב אינם משפירים כראוי ותשתמקנה בראש כל חצות, ולעל דרך שאמר בראש השנה דף י"ח ע"ב ששעל דבטילת אדוקתא מן שטריא צשאחו יום טוב, ולכן גם כזה ראוי לאור חיל לבשל המטבג, והאריך בדברי נעם. ונראה דבמנורות הגדולים המצויים על קלף שקובעים בבית הכנסת לפני העמוד או שאר מקומות שקובעים אותה מתח טבלא של וכוית, לית לן בה, ולא קפיד רק על אמתן שפניחן בסדורים, מטעמא דלעיל, וגם שעל הרב בא לדיי מחיקת השם פאשר עיניו היראות שהם הולכים לאבוד

באור הלכה

* **שיהא הוא מעורר השחר.** נכון מאד לזהר לומר קום כל ג' תפלות, והדאת היה רצון המבאר בירושלמי פרק תפלת השחר, דהינו בשחרית, מודה אני לפנך ה' אלהי ואלהי אבותי שהוצאתני מאפלה לאורה, ובמנהג מודה אני וכו' שכשם שצויתני לראות כשהתפה במרחק כך זכיתי לראותה במערב. בצרבות דיי רצון כו', כשם שהייתי באפלה הוצאתני לאורה, כן תוציאני מאפלה לאורה: * **הוא כלל גדול בתורה וכו'.** הרוצה לקיים שיהיה כראוי יזרו לקיים מה שכתב בשם ספר החנוך, ומפני גדל תביבתם העתיקים כשה גדולים בספריהם. וזה לשון החנוך [בהקדמתו ובסימן כ"ה כ"ו ת"ו ת"ח ת"ל תפ"ו] שש מצות * חיובן תמיד, לא יפסקו מעל האדם אפלו רגע אחד כל ימיו, וכל זמן וכל רגע שחשב בהן קים מצות צוה, ואין קץ למתן שכר המצות, ואלו הם. א) להאמין שיש אלוה אחד בעולם שהמצויא כל הנמצאות, ומתקצו ורצונו הוא כל מה שהוא עכשו ושהיה ושהיה לעדי עד, ושהוא הוציאנו ממצרים ונתן לנו התורה. וזהו מצות צוה, דכתוב אני ה' אלהיך אשר הוצאתיך וגו', ופרוש, תדעו ותאמינו שיש לעולם אלוה השגית, שיהי הוצאתיך מארץ מצרים. ב) שלא נאמין בשום אלהים זולתו, שנאמר, לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. ונאפלו מודה שהקב"ה שולט על הכל, רק שידמה בדעתו שמסר הנהגת העולם למלאך או לכוכב, ודי זה מודה בעבודה זרה ועובר על לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, אלא יאמין שהקב"ה בעצמו ובכבודו משגיח בכל העולמות, ואין לשום נברא כח לעשות דבר בלתי רצונו, ולכן נקרא הקב"ה אלהי האלהים. ג) ליחזרו, שנאמר,

משנה ברורה

א (א) לעבודת בוראו. כי לכה נברא האדם, כמו שאמר הכתוב, כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וגו'. ואף (א) אם ישיאנו יצרו בחרף לומר איה תעמד בבקר כי הקר גדול, או ישיאנו בקרן לומר איה תעמד ממסתך ועדין לא שבעת משנתך, יתגבר עליו ואל ישמע לו. ויתחשב בנפשו, אלו היה נצרך לעמד לשרת לפני מלך בשך ודם כמה היה נהיר ונריו לעמד בהשקפה להכין עצמו לעבודתו, כל שכן וקל וחומר בן בנו של קל וחומר לפני מלכי המלכים הקב"ה: **(ב) השחר.** בשל"ה כתב סוד, לחבר יום ולילה בתורה או בתפלה הן בבקר הן בערב. ומיד כשיתעורר משנתו ואינו רוצה לישן יטל דיו אף שנשארו משכבו, ומכל שכן *שלא ילך ד' אמות בלי נטילת ידים, וצריך מאד לזהר בזה. ובהנה הקדוש (ב) מפליג עבור זה בעניו למאד, כי הוא משהה על עצמו רוח השמאה. ג) ומכל מקום חלילה לעבד שום אסור עבור חסרון נטילת ידים, כגון לעצור עצמו מלהשתין על ידי זה, או לקח מים שהכין חברו עבור עצמו, אם לא שברור לו שימון תכף תמורתם אחרים, ויש שנכשלין בזה. אם ארע שהמים רחוקים ואין לו מי שיקרבם אליו, נהגו קצת מבצלי הנפש שהולכים פחות פחות מד' אמות, וכתב השערי תשובה על זה דלא נהירא, וצדיף יותר שילכו במרוצה שלא להשהות רוח רצה על ידיו. יש אומרים דלענין זה אמרינו כלא ביתא כד' אמות דמי, אבל (ד) אין לעמוד על זה ג' פעמים כראוי להעביר רוח השמאה, אף על פי כן (ה) חלילה לו לבטל מדברי תורה משום זה עד שיאיר היום, אלא יטל מעט או ינקח ידיו בכל מידי דמנקי, ויברך וילמד, בדין התלמוד והפוסקים: **(ג) שהצבור מתפללין.** הנהג, אף על פי (ו) שלא יעבר זמן תפלה, מכל מקום מצוה עם הצבור. ועין לקמן סוף סעיף קטן ט: **(ד) הצדיקים.** דהינו שיציר בנפשו תמיד איה שהוא עומד לפני ה' יתברך, כי הקב"ה מלא כל הארץ כבודו. וכתבו בשם הא"י ו"ל שיציר שם הו"ה תמיד נגד עיניו בנקוד ראה, בזה: יהיה, וזהו סוד שיהיה ה' לנגדי תמיד, וזה תועלת גדול לענין היראה. ויש שהיו רגילין מחמת זה לעשות מנורות של קלף מצזרים להניח בסדורים וכותבים בהם שיהיה ה' וגו' בן ד' אותיות ושאר שמות, והמורה פנה היתה נקראת בשם שיהיה, והטעם הוא בכדי שיהיה נזכר שלא לשיח בלה בתוך התפלה מאימת השם, וכתב בשערי תשובה בשם התבואות שור שראוי

שער הציון (א) מסור: (ב) עין בשערי תשובה: (ג) פשוט: (ד) שערי תשובה: (ה) שלחן ערוך של הגר"ח: (ו) פרי מגדים:

ביצחק יקרא סעיף א' בחלל היה הוא: חיובן תמיד. אבל במקומות המסופים אין להזהר בהן, משום בזיון. סימן ב': שלא ילך. אדמו"ר וילהי"ה שמע מרוב חרד כהרין וציל, שנסתרת מהגרי"א שמאז שנשארו על קדושת השם די הצדק ר' אברהם בן אברהם הגרף פוטצקי, בטלה הרוח הרעה על הדינים, ופרש אדמו"ר וילהי"ה, דהינו, רק לענין דברים שמקורם מהזוהר, ולא לגבי דברים הנמצאים במסרא. כען דאין צריך להקפיד שלא ילך ד' אמות קום הנטילה, דמקורו מהזוהר ולא מדינא דמסרא.